

*Лищенко О.Г.
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Півненко В.В.
Запорізький національний технічний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Проблема формування амортизаційної політики підприємства набуває важливого значення на сучасному етапі розвитку нашої країни, оскільки вона одночасно виступає як витрати та як джерело відтворення основних засобів.

На сьогоднішній день у зв'язку з підвищенням відповідальності суб'єктів господарювання за результати своєї діяльності, які в значній мірі залежать від забезпечення їх основними засобами важливе місце займає своєчасне відновлення основних засобів.

Найвагомішою складовою стосовно контролю за процесом відновлення основних засобів на підприємстві, його фінансовим підґрунтям є амортизаційна політика. Саме вона як складова частина облікової, інвестиційної та загальної фінансової політики повинна створювати найкращі умови для здійснення процесу оновлення основних засобів, впливати на його інноваційній орієнтації, стимулювати зміцнення фінансової бази підприємства, бути інструментом поєднання загальнодержавних економічних і підприємницьких інтересів [13, с.65].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання що до амортизаційної політики підприємства розглядається і висвітлено у працях В.Й. Бакай, К.Д. Андросова, Л.М. Бабіч, Н.О. Дугієнко, С.Ю. Скомарохова, С.М. Ніколаєнко, Л.В. Гайвич, Л.В. Овод, Л.І. Кудь. Проблемами амортизації займаються такі вчені, як С.Ф. Голов, М.І.Бондар, Л.В. Гуцаленко, Г.С. Осіпчук, Л.М. Борщ, Ю.І. Стадницький, Я.В. Мех. У згаданих дослідженнях велика увага приділялась визначенню амортизаційної політики, методиці та процесу формування амортизаційної політики а також обліку амортизаційних

відрахувань, але вченими так і не було визначено як правильно обрати метод нарахування амортизації та як нараховувати амортизацію в період інфляції так, щоб амортизаційних відрахувань вистачило для оновлення основного капіталу підприємства а амортизаційна політика була сформована ефективно.

Постановка завдання. Метою статті є удосконалення формування амортизаційної політики підприємства за допомогою правильно вибраного методу розрахунку амортизаційних відрахувань та завдяки доповненню до неї методики розрахунку амортизації в період інфляції .

Виклад основного матеріалу дослідження. Амортизаційна політика підприємства та проблеми її розвитку посідають вагоме місце як в економічних школах, так і в економічній свідомості суспільства загалом.

Вона зберігає важливу роль у забезпеченні виробничого процесу в ринкових умовах господарювання для підприємств та організацій.

За словами С.Ю. Скомарохова, С.М. Ніколаєнко, Л.В. Гайвич амортизаційна політика – це управління процесом відтворення основного капіталу, направлене на підвищення технічного рівня виробництва, запобігання надмірному зносу його активної частини, вдосконалення видової, технологічної і вікової структури основного капіталу, нарощування основного капіталу і об'єму випуску продукції, підвищення продуктивності праці і зниження собівартості продукції, максимізацію прибутку та активізацію інвестиційної діяльності підприємств.

Амортизаційна політика підприємства передбачає собою складову частину загальної стратегії формування його фінансових ресурсів, що укладається в індивідуалізації рівня інтенсивності відновлення амортизованих активів з урахуванням специфіки їхньої експлуатації [8, с. 7].

Фінансування оновлення матеріально-технічної бази підприємств здійснюється в залежності від різноманітних факторів, серед яких провідну роль відіграють: положення державної амортизаційної політики; ступінь амортизації основних засобів; особливості обладнання та технологій, які використовуються при виробництві продукції чи наданні послуг [8, с. 97].

Підприємство, з метою управління амортизаційною політикою, формує завдання первинного обліку амортизації основних засобів та визначає фактори, що повинні враховуватися при формуванні амортизаційної політики .

До завдань належить:

- визначення амортизації як витрат, що включаються в собівартість продукції, та як джерела нагромадження коштів для відтворення основних засобів;
- обґрунтування доцільності використання певного методу нарахування амортизації основних засобів;
- затвердження в наказі про облікову політику обраного методу нарахування амортизації;
- документальне оформлення операцій з основними засобами, зокрема з нарахування амортизації;
- формування системи первинних документів на основі здійснення господарських операцій з нарахування та розподілу амортизації;
- відображення записів господарських операцій в облікових реєстрах на підставі первинних документів [9, с. 2].

Система факторів, що повинна враховуватися при формуванні амортизаційної політики, є наступною.

Фактори, що впливають на обсяг амортизаційних відрахувань:

1. Незалежні від підприємства:

- встановлені державою норми амортизації;
- дозволені законодавством методи бухгалтерської амортизації;
- інфляція [7, с. 1].

2. Залежні від підприємства:

- обсяг основних засобів, що підлягають амортизації;
- вибір методу амортизації та встановлення терміну амортизації;
- визначення терміну корисного використання об'єктів основних засобів [7, с. 1].

Фактори, на які впливає обсяг амортизаційних відрахувань:

- витрати підприємства;
- база обкладання податком на прибуток;
- обсяг чистого грошового потоку;
- можливість оновлення основних засобів [7, с. 1].

Одними із найвпливовіших факторів є правильність вибору методу амортизації та вплив інфляції при розрахунку амортизаційних відрахувань.

Метод амортизації є важливим елементом системи. Він визначає базу й алгоритм амортизаційних відрахувань за певний період для конкретних об'єктів.

П(С)БО 7 “Основні засоби” передбачає застосування наступних методів амортизації:

- прямолінійний;
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зношення залишкової вартості;
- кумулятивний;
- виробничий [10].

Кожен з методів має свої переваги та недоліки розглянувши які можна зазначити, що прямолінійний метод необхідно застосовувати для об'єктів, знос яких рівномірний і не залежить від обсягу виробництва, а саме адміністративні будівлі, виробничі цехи, інші споруди, передатні пристрої, меблі та інші такі об'єкти.

Метод зменшення залишкової вартості найпридатніший для обладнання, продуктивність якого в міру його експлуатації зменшується.

Метод прискореного зношення залишкової вартості зручний, в тих випадках коли продуктивність обладнання у перші роки експлуатації значно вища, ніж у наступні, а також, коли витрати на його підтримку в робочому стані в процесі експлуатації зростають.

Кумулятивний метод сприяє процесу відновлення довгострокових активів підприємства.

Виробничий метод використовують у випадку коли інтенсивність використання об'єкта впливає на його експлуатаційні властивості і, тоді, коли можна визначити обсяг виробництва. Певною мірою це стосується автотранспорту, який використовується для надання послуг з перевезення вантажів, пасажирів.

Часто підприємства обирають і вказують у наказі про облікову політику один метод амортизації для всіх основних засобів. Наприклад, вибравши найпростіший метод, такий як прямолінійний, бухгалтер полегшує собі роботу, але не робить її ефективною так як рівномірна амортизація буде доцільна лише для деяких об'єктів основних засобів, тому що даний метод не враховує моральний знос, особливості експлуатації у різні роки та необхідності збільшення витрат на ремонт у останні роки служби.

Якщо підприємство має на балансі різноманітні об'єкти основних засобів, наприклад комп'ютери та меблі то для кожного з них необхідно обрати свій метод нарахування амортизації, так як існують суттєві відмінності в строках їх корисного використання та в очікуваних способах отримання економічних вигод від використання кожного об'єкту основних засобів. Використання прямолінійного методу розрахунку амортизаційних відрахувань буде доцільним лише для меблів знос яких рівномірний, але не для комп'ютера який має інші строки корисного використання і зношується набагато швидше. Для більш детального розуміння викладеної вище інформації розглянемо приклад.

Приклад.

Підприємство придбало комп'ютер вартістю 15000 грн. Ліквідаційна вартість згідно наказу про облікову політику дорівнює 0. Очікуваний термін корисного використання 5 років.

Річна сума амортизації становить 3000 грн $[(15000/5)]$.

Розрахунок річної суми амортизації шляхом визначення річної норми амортизації.

Річна норма амортизації – 20% ($100\% : 5 = 20\%$).

Річна сума амортизації – 3000 грн ($15000 \times 20 : 100 = 3000$).

Місячна сума амортизації – 250 грн ($3000 : 12 = 250$).

Таблиця 1 - Розрахунок суми амортизації за прямолінійним методом

Рік	Амортизаційні відрахування	Річна норма амортизації, %	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
1	2	3	4	5
				15000
1	3000	20	3000	12000
2	3000	20	6000	9000
3	3000	20	9000	6000
4	3000	20	12000	3000
5	3000	20	15000	0

Складено автором на основі [5].

У зв'язку з тим, що вся техніка швидко зношуються морально і найбільшого зносу зазнає у перші роки експлуатації її доводиться часто ремонтувати.

Наведений розрахунок амортизації комп'ютера дозволяє лише рівномірно списувати його вартість протягом строку служби. Він не враховує того, що найбільшого зносу об'єкт амортизації зазнає у перші роки експлуатації тому вважається недоцільним.

Для комп'ютера ефективніше буде обрати кумулятивний метод амортизації, за допомогою якого більша сума зносу буде нараховуватися в перші роки експлуатації, що дасть можливість швидше накопичувати кошти для ремонту об'єкту або його заміни в разі швидкого морального старіння.

Для порівняння розрахуємо амортизаційні відрахування для комп'ютера за кумулятивним методом на основі даних задачі 1

У нашому прикладі строк корисного використання об'єкта дорівнює 5 років. Тоді сума років дорівнює 15:

$$1. \text{Сума років} = 5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 15$$

Таблиця 2 - Розрахунок суми амортизації за кумулятивним методом

Рік	Розрахунок амортизації	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
1	2	3	4	5
				15000
1	$5/15 * 15000$	5000	5000	10000
2	$4/15 * 12000$	4000	9000	6000
3	$3/15 * 9000$	3000	12000	3000
4	$2/15 * 6000$	2000	14000	1000
5	$1/15 * 3000$	1000	15000	0

Складено автором на основі [5].

Якщо порівняти амортизаційні відрахування які розраховуються для комп'ютера за прямолінійним та кумулятивним методом, то можна зазначити, що з використанням кумулятивного методом розрахунку амортизаційних відрахувань підприємство може більшу суму зносу нарахувати в перші роки експлуатації, що дасть можливість швидше накопичувати кошти для ремонту об'єкту або його заміни в разі швидкого морального старіння.

З використанням прямолінійного методу сума зносу буде нарахуватися рівномірно, тобто одна й та ж сама кожного року.

Для комп'ютера більш доцільно обрати кумулятивний метод амортизації так як він швидко зношуються морально і найбільшого зносу зазнає у перші роки експлуатації.

Зсилаючись на наведені приклади, зазначимо, що метод нарахування амортизації повинен бути визначений для кожного об'єкта основних засобів з урахуванням очікуваного способу отримання економічної вигоди від його використання. Правильне визначення строку корисного використання об'єкта основних засобів та застосування вірно обраного методу нарахування амортизації дозволяє отримати суму амортизаційних відрахувань, яка відповідає реальному зменшенню вартості основних засобів.

У зв'язку з цим доцільно було б розподілити всі основні засоби на групи і для кожної з них застосовувати різні методи амортизації (рис.1):

Рисунок 1 - Групування основних засобів згідно методів нарахування амортизації

Джерело : власна розробка

Сформований розподіл буде сприяти ефективному формуванню амортизаційного фонду на підприємстві і призведе до:

- правильного застосування методу амортизації щодо об'єктів, використання яких залежить переважно від терміну їх використання;
- правильного нарахування амортизації на об'єкти основних засобів залежно не від терміну їх використання, а від кількості виробленої продукції;
- зниження податку на прибуток у перші роки після введення основних засобів в експлуатацію і за рахунок цього забезпечить більш швидке

повернення інвестицій що підвищить інвестиційні можливості підприємства.

Наступним важливим елементом при розрахунку амортизації, який не залежить від підприємства і на який часто не звертають увагу є інфляція. Якщо підприємство при формуванні амортизаційної політики не враховує даного фактору, то в періоди інфляції воно не зможе зробити необхідну величину відрахувань для відновлення свого капіталу в майбутньому.

Так як амортизація являються механізмом створення фінансових ресурсів для відновлення основних засобів то вона потребує управлінського підходу до його побудови.

Таким чином з управлінської точки зору , для того щоб підприємство все ж таки змогло відрахувати необхідну суму амортизаційних відрахувань , амортизацію потрібно розрахувати з використанням коефіцієнту інфляції шляхом перемноження первісної вартість на коефіцієнт інфляції. Дане рівняння матиме вигляд:

$$M_v = P_v * I, \quad (1)$$

де M_v – майбутня вартість основних засобів

P_v - первісна вартість основних засобів

I - індекс інфляції.

Для прикладу розглянемо розрахунок амортизаційних відрахувань прямолінійним методом із використанням запропонованого рівняння.

Компанія придбала шафу первісна вартість якого становить 10000,00 грн. Ліквідаційна вартість згідно наказу про облікову політику дорівнює 0. Очікуваний термін корисного використання 3 роки.

Необхідно розрахувати річну суму амортизації

1. Визначимо первісній вартість шафи в майбутньому за допомогою запропонованого вище рівняння, якщо $I = 132\%$

$$M_v = 10000 * (132/100) = 13300$$

2. Визначимо амортизаційні відрахування за рік

$$13300/3 = 4433$$

3.Визначимо амортизаційні відрахування за кожен місяць

$$4433/12 = 369,4$$

Розраховуючи амортизаційні відрахування з використанням індексу інфляції підприємство повинно кожного року переглядати розмір таких відрахувань. Якщо коефіцієнт інфляції буде змінюватися, то вартість шафи, на яку ще не була нарахована амортизація, необхідно помножити на новий індекс інфляції і знову розрахувати суму амортизаційних відрахувань. Можливо, використовуючи дану методику бухгалтером буде затрачено більше часу на розрахунок амортизаційних відрахувань, але його результати будуть точнішими.

Отже, дотримуючись розрахунку амортизації за даною методикою можливо забезпечити:

- ефективний процес оновлення основного капіталу;
- підвищення ефективності роботи підприємства;
- створення передумов для максимізації прибутку.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження було розглянуто визначення амортизаційної політики, фактори які враховуються підприємством при формуванні амортизаційної політики, методи розрахунку амортизаційних відрахувань, а також було удосконалено методику формування амортизаційної політики підприємства шляхом правильного вибору методу нарахування амортизації та застосування коефіцієнту інфляції при розрахунку амортизаційних відрахувань, що сприятиме ефективному формуванню амортизаційного фонду підприємства.

Бібліографічний список

1. Бакай В.Й. Методи формування амортизаційної політики на промислових підприємствах / В. Й. Бакай // Хмельницький національний університет. – 2009 - № 5 – 97 с.

2. Бабич Л. М. Актуальні проблеми амортизаційної політики в контексті податкового реформування / Л. М. Бабич // Теорії мікро-макроекономіки : зб. наук. праць проф.-викл. складу і аспірантів. Знання України, 2003. – С. 162–167.
3. Бондар М.І. Амортизація необоротних активів: облік та оподаткування / М.І. Бондар, В.В. Бабіч // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 33–34.
4. Голов С.Ф. Дискусійні аспекти амортизації / С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – С. 3–8.
5. Дугієнко Н.О. Амортизаційна політика та основні напрямки підвищення її ефективності в Україні : автореф. дис. канд. наук : спец. 08.00.01 / Н.О. Дугієнко. – К, 2007. – 20 с.
6. Зябченкова Г.В. Амортизаційна політика підприємств / Г.В. Зябченкова // Економіка підприємництва. – 2008. – № 1. – С. 99-104
7. Кудь Л.І. Удосконалення амортизаційної політики підприємства / Л. І. Кудь // Черкаська філія Української академії банківської справи –1с.
8. Новицька С. С. Сутність амортизаційної політики і її вплив на ефективність роботи підприємства : навчально – методичний посібник для студентів економічних спеціальностей / С. С. Новицька, Н. Потапова – Сінько - Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2006. – 98 с.
9. Осіпчук С.Г. Система первинного обліку амортизації як джерела відтворення основних засобів / С. Г. Осіпчук // Житомирський національний агроєкологічний університет. – 2011 – с. 2.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. № 92 / Україна. Міністерство фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
12. Податковий кодекс України від 02.12.10 № 2755-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

13. Скоморохова С. Ю. Ніколаєнко С.М. Гейвич Л.В. Сучасна концепція амортизаційної політики підприємства / С.Ю. Скоморохова С.М. Ніколаєнко Л.В. Гейвич // Вісник Херсонського державного університету. - 2014 - №4 – с. 65-67.

References

Анотація

Лищенко О.Г., Півненко В.В.

УДОСКОНАЛЕННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Мета статті є удосконалення формування амортизаційної політики підприємства за допомогою правильно вибраного методу розрахунку амортизаційних відрахувань та завдяки доповненню до неї методики розрахунку амортизації в період інфляції.

Методика дослідження. У процесі дослідження застосовувалися як загальнонаукові, так і специфічні методи пізнання. У роботі використовувалися методи логічного аналізу, синтезу, індукції і дедукції (при уточненні економічної сутності амортизаційної політики), метод системного вивчення господарських процесів (при розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення розробки амортизаційної політики підприємства за допомогою правильно вибраного методу розрахунку амортизаційних відрахувань та завдяки доповненню до неї методики розрахунку амортизації в період інфляції), абстрактно-логічний метод – при узагальненні теоретичних положень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування висновків та пропозицій.

Результати. Удосконалено методику формування амортизаційної політики підприємства, шляхом правильно вибраного методу розрахунку амортизаційних відрахувань та завдяки доповненню до неї методики розрахунку амортизації в період інфляції.

Наукова новизна полягає у вдосконаленні амортизаційної політики підприємства, шляхом правильно вибраного методу нарахування амортизації для об'єктів основних засобів та застосування коефіцієнту інфляції при розрахунку амортизаційних відрахувань, що сприятиме ефективному формуванню амортизаційного фонду підприємства.

Практична значущість полягає в тому, що основні положення даного дослідження можуть бути використані керівництвом і бухгалтерами підприємства при формуванні амортизаційної політики підприємства.

Ключові слова: основні засоби, **амортизація**, амортизаційна політика підприємства, амортизаційний фонд, амортизаційні відрахування, інфляція, метод розрахунку амортизаційних відрахувань.

Annotation

Lyschenko E.G., Pivnenko V.V.

Purpose

Methodology of research.

Findings

Originality

Practical value is

Key words:

Аннотация

Лыщенко Е.Г., Пивненко В.В.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АМОРТИЗАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель статьи состоит в усовершенствовании формирования амортизационной политики предприятия с помощью правильно выбранного метода расчета амортизационных отчислений и благодаря дополнению к ней методики расчета амортизации в период инфляции.

Методика исследования. В процессе исследования применялись как общенаучные, так и специфические методы познания. В работе использовались методы логического анализа, синтеза, индукции и дедукции (при уточнении экономической сущности амортизационной политики), метод системного изучения хозяйственных процессов (при разработке практических рекомендаций по совершенствованию разработки амортизационной политики предприятия с помощью правильно выбранного метода расчета амортизационных отчислений и благодаря дополнению к ней методики расчета амортизации в период инфляции), абстрактно-логический метод - при обобщении теоретических положений, установление причинно-следственных связей и формирование выводов и предложений.

Результаты. Усовершенствована методика формирования амортизационной политики предприятия, путем правильно выбранного метода расчета амортизационных отчислений и благодаря дополнению к ней методики расчета амортизации в период инфляции.

Научная новизна заключается в усовершенствовании амортизационной политики предприятия, путем правильно выбранного метода начисления амортизации для объектов основных средств и применения коэффициента инфляции при расчете амортизационных отчислений, что будет способствовать эффективному формированию амортизационного фонда предприятия.

Практическая значимость заключается в том, что основные положения данного исследования могут быть использованы руководством и бухгалтерами предприятия при формировании амортизационной политики предприятия.

Ключевые слова: основные средства, амортизация, амортизационная политика предприятия, амортизационный фонд, амортизационные отчисления, инфляция, метод расчета амортизационных отчислений.